

Victoria Kostrzewa

Akademia Nauk Stosowanych w Raciborzu

POWSTANIE WARSZAWSKIE – 1944 R.

Streszczenie (abstrakt): Celem artykułu jest opisanie powstania warszawskiego z 1944 roku, przedstawienie czym była Armia Krajowa, omówienie akcji „Burza”, ukazanie sił, którymi dysponowały armie, opis taktyki armii polskiej i niemieckiej, sprawozdanie z wybuchu, przebiegu i kapitulacji powstania warszawskiego, przedstawienie bilansu strat. W artykule znajdziemy również próbę odpowiedzi na pytanie, dlaczego zdecydowano się na powstanie. Poznamy bliżej termin stolicy Warszawa – Kraków oraz poznamy odpowiedź na nurtujące pytanie, czy owo powstanie było potrzebne.

Słowa kluczowe: powstanie warszawskie, armia polska, armia niemiecka, stolica Warszawa – Kraków

WARSAW INSURRECTION – 1944

Abstract: The purpose of this article is to describe the Warsaw Uprising of 1944, present what the national army was, describe what the storm action looked like, in the article we will also find the answer to the question why the uprising was decided, shows the forces that the armies had at their disposal, we will also find a description of the tactics that the Polish and German armies took and German armies, the outbreak, course and capitulation of the Warsaw Uprising is described in detail, we can learn about the losses and consequences suffered by both armies, we will learn more about the term of the capital Warsaw – Krakow, and we will learn the answer to the nagging question of whether this uprising was needed.

Keywords: warsaw insurrection, polish army, german army, the capital Warsaw – Krakow.

Wstęp

Powstanie warszawskie rozpoczęło się 1 sierpnia 1944 roku o godz. 17.00, tak zwanej godzinie „W”, na mocy zarządzenia dowódcy Armii Krajowej – generała Tadeusza Komorowskiego ps. „Bora”. Celem powstania było wyzwolenie stolicy, Warszawy, spod okupacji niemieckiej zanim wkroczyłaby do niej Armia Czerwona. Zaplanowano, iż powstanie potrwa kilka dni, niestety zakończyło się po 63 dniach, a dokładnie 2 października 1944 roku. W wyniku walk Polska poniosła ogromne straty, zginęło od 16 do 18 tysięcy żołnierzy Armii Krajowej i od 150 do 180 tysięcy cywilów. Po kapitulacji Warszawa całkowicie została zrujnowana przez Niemców.

Armia Krajowa

14 lutego 1942 r. została powołana Armia Krajowa¹ przez naczelnego wodza – generała Władysława Sikorskiego. Była ona kontynuatką Służby Zwycięstwu Polski oraz Związku Walki Zbrojnej, które były tworzone do walki z okupantami: niemieckim oraz sowieckim. Generał Stefan Rowecki pseudonim „Grot”, który był komendantem głównym Związku Walki Zbrojnej, stał się pierwszym dowódcą Armii Krajowej. Kiedy w lutym 1942 roku miało miejsce przemianowanie Związku Walki Zbrojnej na Armię Krajową, podniosło to bardzo mocno stanowisko sił zbrojnych w kraju. Armia Krajowa podczas II wojny światowej była najliczniejszym w Europie podziemnym wojskiem stworzonym do walki z okupantem niemieckim. W 1944 roku Armia Krajowa liczyła ponad 350 tysięcy zaprzysiężonych żołnierzy, w tym było około 10 tysięcy oficerów oraz około 35-40 tysięcy ochotników, którzy przynależeli do oddziałów leśnych. Działania zbrojne przeprowadzane były na ogromną skalę, wręcz niespotykaną w innych państwach okupowanej Europy. Prowadziła różnorodne działania wojskowe np.: dywersja, wywiad, kontrwywiad, łączność radiowa oraz kurierska, produkcja środków walki, szkolenie kadr, niepodległościowa propaganda, legalizacja, pozyskiwanie broni, jak również obecność konspiracyjna w obozach zagłady, a także jenieckich. 19 stycznia 1945 roku Armia Krajowa została rozwiązana przez generała Leopolda Okulickiego pseudonim „Niedźwiadek”.

Akcja Burza

W 1943 roku Armia Czerwona odnosiła ogromne sukcesy na froncie wschodnim, a także zbliżała się coraz bardziej do granic II Rzeczypospolitej Polskiej, co wzbudzało bardzo dużą niepewność władz Polskiego Państwa Podziemnego. Powodem do niepokoju było zachowanie Sowietów tuż po wkroczeniu na ziemie, które jeszcze przed wojną należały do Polski. Po ujawnieniu zbrodni katyńskiej w 1943 r. Moskwa zerwała stosunki dyplomatyczne z rządem polskim w Londynie. 20 listopada 1943 roku następca generała Stefana Rowckiego, generał Tadeusz Komorowski pseudonim „Bór”, wskazał wszczęcie na terenie całego kraju planu „Burza”². Rozkaz Tadeusza Komorowskiego informował między innymi, iż: „Wobec wkraczającej na ziemie nasze regularnej armii rosyjskiej wystąpić w roli gospodarza. Należy dążyć do tego, aby naprzeciw wkraczającym oddziałom sowieckim wyszedł polski dowódca mający za sobą bój z Niemcami i wskutek tego najlepsze prawo gospodarza. Miejscowy dowódca polski winien się zgłosić wraz z mającym się ujawnić przedstawicielem cywilnej władzy administracyjnej u dowódcy oddziałów sowieckich i stosować się do jego życzeń”. Jeśli popatrzymy militarnie na akcję „Burza”, to możemy stwierdzić, że miała być to współpraca polsko-sowiecka w boju przeciwko Niemcom, natomiast patrząc politycznie, miała skłonić Rosjan do akceptacji polskich praw co do terenów II Rzeczypospolitej Polskiej, na które wstępowała Armia Czerwona. Władze podziemia chciały przekonać Rosjan do uznania panowania władzy rządu na emigracji, a także

¹ 14 lutego 1942 r. powstała Armia Krajowa, Muzeum II Wojny Światowej, <https://muzeum1939.pl/14-lutego-1942-r-powstala-armia-krajowa/timeline/1258.html> [dostęp: 31.10.2022].

² Akcja „Burza” dzieje.pl – Historia Polski, <https://dzieje.pl/aktualnosci/akcja-burza> [dostęp: 02.11.2022].

wschodnich granic Polski jeszcze sprzed 1939 roku. Idąc szlakiem bojów na terenach Wileńszczyzny można było zauważyć, iż Rosjanie nie mają zamiaru zaakceptować polskiej niezależności. Pierwszy plan „Burza” nie prognozował toczenia walk na obszarach dużych miast, aby ochronić ich zabudowę oraz mieszkańców. Formalnie akcję „Burza” rozpoczęto 15 stycznia 1944 roku na obszarach Wołyń – walkami Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK z Niemcami. Już wtedy był bardzo widoczny negatywny stosunek Sowietów do Polaków. W czasie walk niszczyli oni jednostki polskie, które zmuszone były do przekroczenia linii frontu. Pomimo owej sytuacji powoływano następne oddziały, wśród których te najsilniejsze wyswabdzają Wilno wspólnie z Armią Czerwoną. Wspólne walki z Rosjanami przynosiły pozytywne efekty, mimo to kilka dni później Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych zaarrestował polskie oddziały. Mimo wszystko Armia Krajowa zdecydowana była dalej toczyć z Sowietami wspólnie walki. Polskie władze przekazywały informacje do państw zachodnich o działaniach prowadzonych przez Sowietów przeciwko Polakom, natomiast nikt nie reagował. Komendant główny Armii Krajowej, generał Leopold Okulicki postanowił, iż 26 października 1944 roku wyda rozkaz o zakończeniu akcji „Burza”. W akcji wzięło udział ponad 100 tysięcy żołnierzy, z czego około 20-30 tysięcy zostało przetransportowanych w głąb Rosji, większość z nich już nigdy nie powróciła do kraju. Konsekwencją odmówienia przyłączenia się do armii Zygmunta Berlinga było wzięcie do niewoli około 50 tysięcy żołnierzy Armii Krajowej, którzy brali udział w akcji „Burza”. Ludność cywilna bardzo mocno odczuła skutki akcji, głównie na terenach wschodnich Rzeczypospolitej. Pacyfikowano wsie oraz miasteczka, wywożono Polaków w głąb Rosji, a także rabowano polskie dobra kultury. Według propagandy sowieckiej przeprowadzenie akcji „Burza” było ogromnym błędem i zakończyło się klęską, ciągle zastanawiano się jednak, dlaczego doszło do realizacji tego planu. Polacy byli okłamywani w kwestii prawdziwych zamiarów radzieckich. Mieszkańcom Polski nie mówiono również o prawdziwym podejściu Wielkiej Brytanii a także Stanów Zjednoczonych do sprawy polskiej³, wszystko po to by nie siać paniki. Polska nie uzyskała wystarczającej pomocy ze strony tych państw.

Dlaczego zdecydowano się na powstanie?

Głównym powodem była chęć wyzwolenia Warszawy spod niemieckiej okupacji, zanim jeszcze Rosjanie wkroczyliby na ziemię polskie. Linia frontu przesuwiała się radykalnie do przodu, Rosjanie zajmowali kolejne tereny polskie oraz tworzyli nową władzę okupacyjną. Kluczowa decyzja o rozpoczęciu powstania została podjęta po uzyskaniu informacji, iż Niemcy wycofują się z terenów polskich⁴. Miała być to oczywista informacja dla opinii międzynarodowej, że Polacy chcą toczyć bój o własną suwerenność. Wystąpienie zbrojne miało być militarnie skierowane przeciw Niemcom, natomiast politycznie przeciw Rosjanom. Przez radiostacje z Lublina oraz radio moskiewskie emitowane były komunikaty, by Polki i Polacy wzięli broń w swoje ręce i walczyli za wolność Polski. W Lublinie znajdo-

³ P. Zychowicz, *Obłęd 44*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2013, s. 131.

⁴ Powstanie warszawskie 1944, Portal historyczny Histmag.org – historia dla każdego!, <https://histmag.org/Powstanie-warszawskie-1944-24194> [dostęp: 02.11.2022].

wała się siedziba Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Mieszkańcy Warszawy posiadali ogromną wolę walki o niepodległość, a także kierowała nimi wielka chęć bycia niezależnym od ZSRR.

Wojenne armie walczące w powstaniu

Armia powstańców znajdująca się w okręgu warszawskim posiadała około 50 tysięcy żołnierzy, jednak nie wszyscy chcieli walczyć, więc pojawiły się problemy mobilizacyjne. Ostatecznie do powstania przystąpiło 25 tysięcy powstańców, z czego tylko 10% (2 500) było uzbrojonych⁵ i właśnie to było powodem do zmartwień. Do powstania dołączyły się także inne oddziały, takie jak: Armia Ludowa, Polska Armia Ludowa, Korpus Bezpieczeństwa i Narodowe Siły Zbrojne. Wielu ochotników stale uzupełniało siły powstańcze. W walkach uczestniczyli reprezentanci wszystkich warstw społecznych oraz demograficznych: dzieci, młodzież, dorośli, osoby starsze, robotnicy, arystokraci, a także lekarze.

Liczebność garnizonu niemieckiego znajdującego się w Warszawie w czasie wybuchu powstania wynosiła około 15 tysięcy żołnierzy⁶. Armia bardzo szybko wzmocniła swoje siły o oddziały, które były kierowane wcześniej na front rosyjski. Niemcy do toczenia boju z Warszawą użyli znane z bestialstwa jednostki Waffen SS, w tym między innymi Brygadę Dirlewangera oraz Brygadę Szturmową SS „RONA” pod dowództwem Bronisława Kamińskiego. Sumując, posiadali formacje wojska, SS i policji, przy niewątpliwej dominacji w uzbrojeniu sprzętem (czołgi, artyleria i lotnictwo), szeregi niemieckie dysponowały około 50 tysiącami żołnierzy. Generał SS Erich von dem Bach-Zelewski sprawował dowodzenie nad całością sił zbrojnych Niemiec.

Jaka była taktyka niemiecka i polska?

Pierwszą reakcją Adolfa Hitlera, kiedy dowiedział się o wybuchu powstania, było wydanie rozkazu, by Luftwaffe użyła samolotów frontu środkowego oraz samolotów komunikacyjnych i zrównała Warszawę z poziomem ziemi. Te działania miały stłumić powstanie w samym jego centrum. 1 sierpnia 1944 roku A. Hitler kazał zabijać każdego napotkanego przez oddziały niemieckie mieszkańca Warszawy, nie biorąc pod uwagę jego płci czy też wieku. Słowa Hitlera brzmiały: „Warszawa ma być zrównana z ziemią i w ten sposób ma być stworzony zastraszający przykład dla całej Europy”⁷. Zamierzeniem okupantów było nie tylko uświadomienie polskiemu społeczeństwu, iż walki te nie mają kompletnie sensu, chcieli również skłócić cywili z żołnierzami Armii Krajowej.

Polskim planem militarnym boju wszczętego w Warszawie było uwolnienie stolicy spod ciągnącej się już prawie pięć lat okrutnej okupacji niemieckiej. Spodziewano się, iż walki potrwać maksymalnie trzy, cztery dni i skończą się jeszcze zanim siły radzieckie wkroczą do miasta. Biorąc pod uwagę cele polityczne, powstanie miało być ogromną ma-

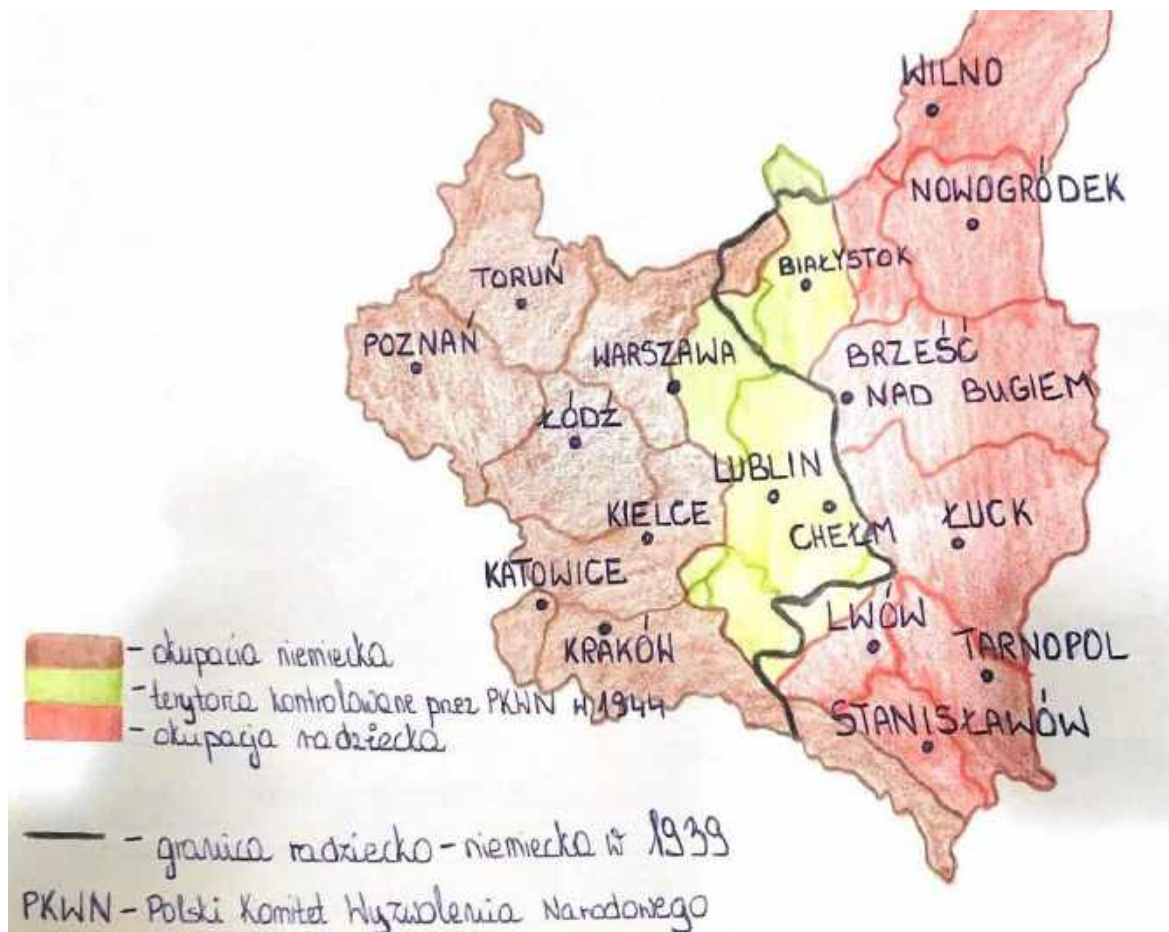
⁵ Powstanie Warszawskie – WOJSKO-POLSKIE.PL, <https://www.wojsko-polskie.pl/powstanie-warszawskie/> [dostęp: 02.11.2022].

⁶ Ibidem.

⁷ Goebbels i niemiecka propaganda o Powstaniu Warszawskim, [dzieje.pl – Historia Polski, https://dzieje.pl/artykulyhistoryczne/goebbels-i-niemiecka-propaganda-o-powstaniu-warszawskim](https://dzieje.pl/artykulyhistoryczne/goebbels-i-niemiecka-propaganda-o-powstaniu-warszawskim) [dostęp: 02.11.2022].

nifestacją prawa Polaków do własnej niepodległości. Przejęcie Warszawy przez żołnierzy Armii Krajowej zanim jeszcze wkroczyłaby Armia Czerwona oraz pokazanie się jako włodarz przez aparat władzy Polskiego Państwa Podziemnego z ramienia rządu polskiego na uchodźstwie postrzegano jako asa w rękawie w boju o niezawisłość wobec Związku Sowieckiego.

Mapa 1. Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego w 1944 roku

Źródło: <https://histmag.org/Manifest-PKWN-czyli-narodziny-Polski-Ludowej-w-Moskwie-19082> [dostęp: 04.01.2023].

(Na rysunku powyżej znajduje się mapa Polski, na której możemy dostrzec tereny zaznaczone kolorem brązowym, będące pod okupacją niemiecką, tereny zaznaczone kolorem czerwonym pod okupacją radziecką, tereny zaznaczone na zielono kontrolowane były przez Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego w 1944 roku oraz zaznaczona czarną linią granica radziecko-niemiecka w 1939 roku.)

Powstanie warszawskie – wybuch, przebieg i kapitulacja

Mapa 2. 1944 rok – powstanie warszawskie – wybuch

Źródło: https://tyflomapy.pl/12-13__Powstanie_warszawskie_1944_.html [dostęp: 04.01.2024].

(Na zdjęciu powyżej widzimy mapę Warszawy podczas wybuchu powstania warszawskiego. Na mapie wskazano pomarańczowym kolorem oddziały kontrolowane przez powstańców. Wskazano również punkt siedziby dowództwa powstania, kierunki przybycia oddziałów partyzanckich, zrzuty alianckie, miejsca masowych mordów, czy też miejsca wysadzonych mostów. Ukazano też przebieg tras kolejowych.)

Zanim jeszcze powstanie się rozpoczęło, Jan Nowak-Jeziorański przybył do Polski z Londynu z fatalną wiadomością, iż nie możemy polegać na zachodnich aliantach. Ta informacja bardzo mocno dotknęła dowództwo w Warszawie. Jednakże stan geopolityczny z perspektywy rządu londyńskiego świadczył o tym, iż osłabione wojsko niemieckie nie będzie stawiało jakiegos znaczącego oporu, dlatego też zaplanowano, iż godzina „W” będzie miała miejsce 1 sierpnia o 17:00. Generał Tadeusz „Bór” Komorowski wydał rozkaz, by rozpocząć powstanie. Grupy młodych i odważnych ludzi, którzy na swych ramionach nosili z dumą biało-czerwone opaski, atakowały kluczowe placówki Niemców. Cywile przebywali wciąż na ulicach, poszczególni z nich stanęli w centrum obstrzału. Wiele osób zostało rozdzielonych z własnymi rodzinami i już nigdy nie powróciły one do domów ro-

dzinnych⁸. Polacy opanowali Wolę, Stare Miasto. Biało-czerwona flaga zawisła na wierzchołku budynku „Prudential”. Przejęto również należące do okupanta niemieckiego umundurowanie na Stawkach, hotel Victoria, który znajdował się przy ulicy Jasnej, budynek PKO, gmach Dyrekcji Kolei na Pradze, kamienicę Sądu Apelacyjnego na placu Krasieńskich, a także magazyny pełne żywności. W Śródmieściu wielu budynków nie udało się opanować. Powstańcy ewakuują się z Żoliborza i przenoszą do Puszczy Kampinoskiej. Już na początku poniesiono ogromne straty, które wyniosły ponad 2000 ludzi. Zbliżone straty odnieśli alianci, gdy dokonywali zrzutów na plażach Normandii. Nie było żadnych szans, by ustalić, kto spośród powstańców zginął jako pierwszy. Pierwsze dwa – trzy dni powstania były bardzo radosne dla Polaków, zawieszali biało-czerwone flagi na swych domach, rzucali się ze szczęścia żołnierzom na szyję, wylewali łzy radości⁹. 3 sierpnia zakończyło się powstanie w jednej z dzielnic Warszawy – Pradze. 4 sierpnia w stolicy Polski zjawiają się jednostki SS: Brygada Dirlewangera oraz sowieccy kolaboranci Bronisława Kamińskiego, którzy zyskali sławę poprzez okrutną pacyfikację Warszawy. Oddziały niemieckie mordowały ludzi zamieszkujących Ochotę – jedną z dzielnic stolicy Polski. Nad Warszawę nadlatywały samoloty RAF, czyli siły powietrzne Wielkiej Brytanii w celu niesienia pomocy Polakom. Dostarczały one broń, amunicję, leki, odzież oraz żywność. 5 sierpnia powstańcy odnieśli sukces, ponieważ udało im się przejąć obóz żydowski, który znajdował się na ulicy Gęsiej w Warszawie, przykrym stał się fakt, iż nie udało się im obronić Woli – jednej z dzielnic Warszawy, a w konsekwencji zostali z niej wyparci. Drużyna Dirlewangera zabiła prawie 50 tysięcy warszawiaków.

11 sierpnia Niemcy opanowują Ochotę i Wolę, a 12 sierpnia podejmują próbę przejścia Starego Miasta. W dniu 20 sierpnia powstańcy odnoszą ostatni ogromny sukces, przejmując budynek PAST-y (pierwszy wysokościowiec w Warszawie)¹⁰. 21 i 22 sierpnia powstańcy zostają krwawo wyparci z Żoliborza i Starego Miasta na Dworzec Gdański.

Z końcem sierpnia obie strony konfliktu, które toczyły bój o Warszawę, odczuwały porażkę. Żołnierze Ericha von dem Bacha byli poddawani dużej presji, bardzo źle znosili drwiny kolegów z Wehrmachtu, szydzących z nich, ponieważ nie potrafili poradzić sobie z tak zwanym „gangiem bandytów” – czyli Polakami. 2 września większa część obrońców przedostaje się kanałami do Śródmieścia, ponieważ Niemcy opanowali Stare Miasto. Chcąc odciąć powstańców od dostępu do Wisły, atakują 3 września Powiśle, a 9 września wszczynają ataki na Czerniaków, Mokotów i Śródmieście. Kiedy powstanie warszawskie wybuchło, ludzie ogromnie cieszyli się i domagali walk zbrojnych, niestety po czasie, gdy widzieli jakie straty poniosła Polska oraz ilu Polaków zginęło, zaczęli bardzo mocno krytykować kierownictwo Armii Krajowej za zbyt szybkie podjęcie decyzji o wybuchu powstania. Mieszkańcy Polski żądali, by powstanie zakończyło się jak najszybciej, niestety ich roszczenia nie zostały wysłuchane, a walki toczyły się dalej¹¹. 13 września był dniem,

⁸ N. Davies, *Powstanie 44*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2004, s. 163.

⁹ P. Zychowicz, *Obłęd 44*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2013.

¹⁰ Przebieg Powstania Warszawskiego – przyczyny, skutki, najważniejsze wydarzenia, <https://warhist.pl/polska/przebieg-powstania-warszawskiego/> [dostęp: 02.11.2022].

¹¹ P. Zychowicz, *Obłęd 44*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2013.

kiedy po raz pierwszy Sowietzi dokonali zrzutu 250 bomb na Warszawę, w konsekwencji kilkaset osób zginęło i wiele zostało rannych. Żołnierze Ludowego Wojska Polskiego wraz z Armią Czerwoną 15 września przejęli Pragę – jedną z dzielnic Warszawy. 17 września żołnierze Ludowego Wojska Polskiego dokonali ogromnego desantu, którego celem było niesienie pomocy i wsparcia walczącym powstańcom. 18 września 110 samolotów „Superfortec B- 25” należących do Amerykanów zrealizowało wyładunek broni, która była potrzebna powstańcom do walki. 19 września żołnierze Ludowego Wojska Polskiego przeprowadzili kolejny desant na dzielnicę stolicy Polski – Czerniaków. W dniu 24 września powstańcy stracili nadzieję, a przez to przestali stawiać opór w Czerniakowie. 25 września obrońcy Mokotowa zaczęli z niego uciekać kanałami, a już 27 września Mokotów skapitulował. Kapitulacja Żoliborza miała miejsce dnia 30 września.

W konsekwencji tych wydarzeń w nocy z 2 na 3 października w miejscowości Ożarów Mazowiecki została podpisana przez przedstawicieli Komendy Głównej Armii Krajowej i Wehrmachtu kapitulacja powstania warszawskiego na zasadach honorowych – „Układ o zaprzestaniu działań wojennych w Warszawie”.

Pojawia się pytanie, kto tak naprawdę zyskał na powstaniu warszawskim? Polska nic nie zyskała, wręcz odwrotnie, powstanie było ogromną klęską, zginęło wiele osób i poniesiono duże straty. Niemcy również nie wyszli na powstaniu korzystnie, dlatego że w 1944 roku powoli wycofywali się z naszego kraju, a przez wybuch powstania zostali w Polsce i walczyli z powstańcami, przez co także zginęło wielu ich żołnierzy, policjantów oraz ponieśli straty. Najlepiej na całym powstaniu warszawskim wyszedł Związek Radziecki. Bolesny stał się dla powstańców fakt, iż powstanie przyniosło przeciwny skutek od tego, który był przez nich planowany. Powstanie warszawskie miało wyzwolić Polskę spod okupacji niemieckiej przed wkroczeniem armii radzieckiej oraz uratować państwo polskie przed absolutnym przejściem przez Rosjan, a niestety skończyło się ogromnymi stratami, śmiercią wielu Polaków oraz okupacją Polski przez ZSRR¹².

(Mapa poniżej jest mapą Warszawy podczas kapitulacji powstania warszawskiego. Obszary zaznaczone kolorem pomarańczowym są terenami, które pozostały pod kontrolą powstańców, kolorem szarym zaznaczono obszary utracone przez powstańców. Wskazane są również tereny desantów wojsk polskich, miejsca zrzutów alianckich, placówki obozów przejściowych.)

¹² Ibidem.

Mapa 3. 1944 rok – powstanie warszawskie – kapitulacja

Źródło: https://tyflomapy.pl/12-13__Powstanie_warszawskie_1944_.html [dostęp: 06.01.2023]

Skutki i straty

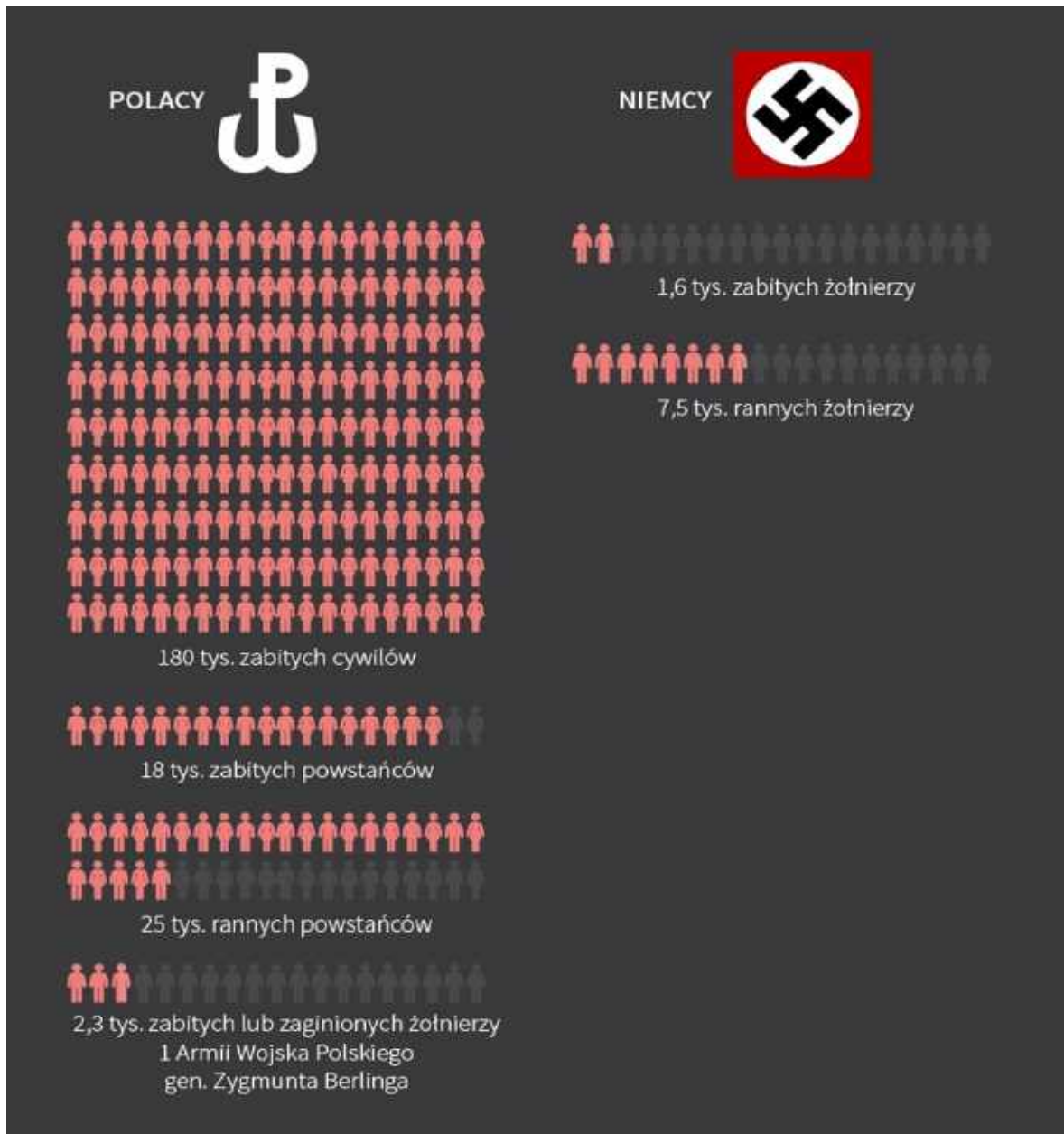
Mieszkańcy Warszawy w całości zostali wypędzeni, a żołnierze zabrani w charakterze jeńców wojennych. Śmierć poniosło około 180 tysięcy cywilów i około 18 tysięcy powstańców. Warszawa była zrujnowana. Prawie całe kierownictwo oraz większość kadry dowódczej Armii Krajowej wpadło w niewolę niemiecką i zostało jeńcami wojennymi. Polacy przestali wierzyć w skuteczną pomoc ze strony Zachodu (Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii), a także przestali ufać Delegaturze Rządu na Kraj. Powstańcy udowodnili Stalinowi, iż sowietyzacja Polski spotka się z oporem ze strony społeczeństwa polskiego. Ujawniono przyszłościowe plany Związku Radzieckiego wobec Polski oraz fakt, iż Sowieci mieli wrogie nastawienie do powstańców. Ale co najważniejsze, powstanie warszawskie zyskało ogromne znaczenie moralne, ponieważ stało się symbolem walki Polaków o własną niepodległość.

(Poniższa **fotografia 1.** i **fotografia 2.** pokazują nam różnice pomiędzy początkową liczbą osób biorących udział w powstaniu, liczbą cywilów, żołnierzy, powstańców, którzy zginęli, liczbą osób rannych, zaginionych, czy też różnice w uzbrojeniu między stroną polską i niemiecką.)

Fot. 1. Powstanie warszawskie w liczbach

Źródło: https://dzieje.pl/sites/default/files/styles/open_article_750x0_/public/201808/Powstanie%20warszawskie%20w%20liczbach-01.png?itok=U5PYmOyM [dostęp: 08.01.2023]

Fot. 2. Powstanie warszawskie w tragicznych liczbach

Źródło: <https://portalstatystyczny.pl/wp-content/uploads/2020/08/straty-powstanie-warszawskie-258x300.jpg> [dostęp: 08.01.2023]

Stolica Warszawa – Kraków

Do Krakowa wpłynęła ogromna fala popowstańczych wysiedleńców. W obszarze krakowskim rozmieszczono około 100 tysięcy wygnańców ze stolicy, a przez tereny Krakowa przeszło ich od 35 do 40 tysięcy. Tak właśnie warszawiacy znaleźli się w Krakowie. Mieszkańcy Warszawy byli ostatnią tak liczną grupą wysiedleńców podczas II wojny światowej. W Krakowie zostali rozmieszczeni wszyscy ludzie uciekający z Warszawy, dlatego też stał się on miastem bardzo przeludnionym. Początkowo Kraków miał być miejscem przytułku, zatrudnienia lub opieki dla uchodźców z Warszawy, lecz szybko się to

zmieniło. Kraków stał się miastem, w którym znajdowały się władze wszelkiego autoramentu oraz punktem oparcia wojska¹³.

Czy powstanie warszawskie było potrzebne?

W dalszym ciągu historycy, Polacy oraz politycy nie mogą dojść do porozumienia odnośnie do sensowności powstania warszawskiego. Jedni uważają, iż rozpoczęcie powstania było dobrą decyzją, ponieważ Polacy pokazali siłę, odwagę oraz chęć do walki i obrony własnej ojczyzny. Są również takie osoby, dla których lepiej by było, gdyby powstanie nie wybuchło, ponieważ uważają, że skutki jakie poniosła Polska są tragiczne, zginęło wielu ludzi, praktycznie całe miasto zostało zniszczone wraz z jego bogatą spuścizną kulturową. Rozpoczęcie owego powstania, choć było wyczynem bardzo odważnym, nie miało nawet minimalnych szans na zwycięstwo. Poniesione straty były za to ogromne: zginęło blisko 200 tysięcy Polaków, Warszawa została zniszczona, razem z wartościowymi skarbami kulturowymi, a także unicestwiono Armię Krajową, która była bardzo ważną dla Polaków siłą zbrojną, mogącą sprzeciwić się sowietyzacji Polski¹⁴. Według mnie wybuch powstania warszawskiego był istotny dla historii Polski, Polacy znajdowali się pod okupacją niemiecką już prawie pięć lat, dlatego podjęli decyzję, by walczyć o swoją wolność i niepodległość. Bardzo ważną rolę w pogromieniu III Rzeszy odegrała strona militarna powstania oraz Armia Krajowa. Warszawa była kluczowym łącznikiem komunikacyjnym dla powstańców.

Dwa miesiące trwania powstania były ogromnie ciężkie dla okupantów niemieckich, ponieważ Polacy zablokowali im dostęp do połączeń drogowych i kolejowych z frontem wschodnim, co miało negatywne konsekwencje dla sił zbrojnych Wehrmachtu, ponieważ sprawiało im trudności w wyposażaniu w przedmioty niezbędne do walki w powstaniu warszawskim. Zaopatrzenie dostarczane było drogą okrężną, co stanowiło ogromny problem dla okupantów niemieckich, ponieważ zajmowało to zbyt wiele czasu. W tamtej polityczno-militarnej sytuacji, kiedy pod radzieckim nadzorem komuniści stworzyli „rząd” – zwany Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego, Armia Krajowa miała szansę przejąć Warszawę i uzyskać powszechny rozgłos, który miał wyrzucić presję na Związek Radziecki, a wszystko po to, by ZSRR zatwierdziło suwerenność oraz legalność prawowitych aparatów władzy Rzeczypospolitej Polskiej, jednak plan, który mieli Polacy, nie poszedł po ich myśli. Dowództwo Armii Krajowej, decydując się na powstanie, twierdziło, iż da się wyrzucić wpływ na Stalina, jednak tak się nie stało. Z dzisiejszej perspektywy wiemy, iż powstanie warszawskie poniosło ogromną klęskę cywilizacyjną oraz militarną, wymordowana została młodzież elity polskiej, a także zdewastowana została cała stolica. Obecnie w narodzie nie ma ludzi, którzy są niewzruszeni wobec dramatu powstania. Naj-

¹³ „Pomoc dla Warszawy to nie jałmużna”. Popowstańcy wysiedleńcy w Krakowie w 1944 r. – Powstanie Warszawskie – Przystanek Historia, <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/powstanie-warszawskie/67824,Pomoc-dla-Warszawy-to-nie-jalmuzna-Popowstanczy-wysiedlency-w-Krakowie-w-1944-r.html> [dostęp: 09.01.2023].

¹⁴ P. Zychowicz, *Obłąd 44...*, *op. cit.*, s. 3.

większym zwycięstwem dla powstańców stał się fakt, iż naród polski oddaje chwałę oraz pamięć bohaterom poległym podczas powstania warszawskiego.

Bibliografia

1. 14 lutego 1942 r. powstała Armia Krajowa Muzeum II Wojny Światowej (muzeum1939.pl), <https://muzeum1939.pl/14-lutego-1942-r-powstala-armia-krajowa/timeline/1258.html> [dostęp: 31.10.2022].
2. Akcja „Burza” [dzieje.pl](https://dzieje.pl/aktualnosci/akcja-burza) – Historia Polski, <https://dzieje.pl/aktualnosci/akcja-burza> [dostęp: 02.11.2022].
3. Davies N., *Powstanie 44*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2004.
4. Goebbels i niemiecka propaganda o Powstaniu Warszawskim, dzieje.pl – Historia Polski, „Nie mam współczucia dla Polaków”. Goebbels i niemiecka propaganda o Powstaniu Warszawskim – [Dziennik.pl](https://wiadomosci.dziennik.pl/historia/powstanie-warszawskie/artykuly/604357,goebbels-propaganda-powstanie-warszawskie.html), <https://wiadomosci.dziennik.pl/historia/powstanie-warszawskie/artykuly/604357,goebbels-propaganda-powstanie-warszawskie.html> [dostęp: 02.11.2022].
5. „Pomoc dla Warszawy to nie jałmużna”. Popowstańczy wysiedleńcy w Krakowie w 1944 r. – Powstanie Warszawskie – Przystanek Historia, <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/powstanie-warszawskie/67824,Pomoc-dla-Warszawy-to-nie-jalmuzna-Popowstanczy-wysiedlency-w-Krakowie-w-1944-r.html> [dostęp: 09.01.2023].
6. Powstanie Warszawskie – WOJSKO-POLSKIE.PL, <https://www.wojsko-polskie.pl/powstanie-warszawskie/> [dostęp: 02.11.2022].
7. Powstanie warszawskie 1944, Portal historyczny Histmag.org – historia dla każdego! <https://histmag.org/Powstanie-warszawskie-1944-24194> [dostęp: 02.11.2022].
8. Przebieg Powstania Warszawskiego – przyczyny, skutki, najważniejsze wydarzenia (warhist.pl), <https://warhist.pl/polska/przebieg-powstania-warszawskiego/> [dostęp: 02.11.2022].
9. Zychowicz P., *Obłęd 44*, Dom Wydawniczy Rebis, 2013.

Dane kontaktowe

Victoria Kostrzewa, Vici12kos@gmail.com